

การเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
Teaching and Learning of Tourism Destination Planning and
Development with Local Community Participation

อาจารย์ ดร. อรอนงค์ เญียบแหลม

สำนักวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ทุนตามงบประมาณการดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ประเภททุนพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก
ประจำปีงบประมาณ 2559 สัญญารับทุนเลขที่ WU59802

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนในลักษณะเชิงรุกมีความจำเป็นและสำคัญสำหรับนักศึกษาในยุคปัจจุบัน รวมทั้งการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการสอนวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประเมินความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษา และการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาแนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยใช้แบบประเมินการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียน การให้นักศึกษาสะท้อนผลการเรียนรู้ในลักษณะปลายเปิด และทำการศึกษาความพึงพอใจของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$) โดยในด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพบว่านักศึกษามีสามารถประยุกต์องค์ความรู้ทั้งหมดเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด นักศึกษาสามารถนักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับเพื่อน และชุมชนได้ และนักศึกษามีความรับผิดชอบจากงานที่ได้รับมอบหมาย ในระดับที่มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 นักศึกษามีความสามารถพูดสื่อความหมายในที่สาธารณะได้อย่างมั่นใจในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$) นอกจากนี้พบว่าชุมชนมีระดับความพึงพอใจต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) ข้อเสนอแนะของการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเรียนการสอนควรให้นักศึกษาได้เรียนและฝึกปฏิบัติจริงในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยโครงการ (Project-based Learning) และการเรียนรู้ในชุมชน (Community-based Learning) ซึ่งนักศึกษาจะได้ใช้ความรู้และปฏิบัติได้ อีกทั้งการทำโครงการจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่มีความต้องการด้านการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: นักศึกษา วางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน

Keywords: Students, Tourism Destination Planning and Development, Local Community Participation

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	i
สารบัญเรื่อง	ii
สารบัญตาราง	iii
สารบัญภาพ	iv
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
ขอบเขตของโครงการ	2
กรอบแนวความคิดของโครงการ	2
การนำไปใช้ประโยชน์	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	6
การเรียนการสอน	6
การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	9
การมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	16
กลุ่มตัวอย่าง	16
วิธีวิจัย	16
บทที่ 4 ผลการศึกษา	19
กระบวนการทำงานของนักศึกษาในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโม คลาน	19
ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้จากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	24
ผลสะท้อนการเรียนการสอนโดยนักศึกษา	27
ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว	29
แนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	32
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	34
สรุปผลการศึกษา	34
ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป	35
เอกสารอ้างอิง	36
ภาคผนวก	37

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กระบวนการทำงานของนักศึกษาในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลาน	19
2	ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	25
3	ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	30

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	รูปแบบเดิมในรายวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหลักสูตร 2549	3
2	รูปแบบใหม่ในรายวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในหลักสูตรฉบับปรับปรุง 2555	3
3	กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
4	ระดับของการวางแผน / การจำแนกประเภทของแผน	11
5	นักศึกษาอธิบาย และชี้แจงการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแก่ชุมชนโมคลาน	20
6	การชี้แจงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	21
7	การร่วมกันออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว	22
8	เส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนโมคลาน จัดทำและพัฒนาโดยนักศึกษา	22
9	การจ้ดนำเที่ยวและการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว	23
10	ตัวอย่างการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้ายในเส้นทางท่องเที่ยว	24
11	ผลสัมฤทธิ์ในระดับมากที่สุดของการเรียนการสอน	26
12	ตัวอย่างการสะท้อนการเรียนการสอน	28

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้นั้น จะต้องให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและได้ลงมือทำด้วยตนเองอย่างแท้จริง ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งบริเวณพื้นที่รายรอบมหาวิทยาลัยมีทั้งพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา พื้นที่ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนา และมีพื้นที่ที่มีศักยภาพควรที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและประเทศต่อไป โดยการเรียนการสอนในรายวิชา TOI-334 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยให้มีการดำเนินโครงการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความต้องการในการพัฒนา และเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา

ชุมชนโมคลานเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนมีโบราณสถานวัดโมคลาน ซึ่งเป็นโบราณสถานที่เกี่ยวเนื่องกับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย และในเวลาต่อมาได้กลายเป็นโบราณสถานของพุทธศาสนา นิกายมหายาน โบราณสถานดังกล่าวเป็นที่เคารพและนับถือของคนในท้องถิ่น อีกทั้งมีคุณค่าและความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน อีกทั้งในชุมชนมีทรัพยากรที่จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น ฟาร์มแพะ เชื้อนวิถีชีวิตการทำนา รวมทั้งลักษณะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ที่มีทั้งชุมชนมุสลิมและชาวพุทธอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ดังกล่าวยังไม่เป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดแหล่งข้อมูล การขาดการสื่อสารให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ รวมทั้งขาดระบบการสื่อความหมาย ซึ่งชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่และผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล มีความต้องการที่จะยกระดับการพัฒนาชุมชนและพัฒนาแหล่งโบราณสถานให้เป็นที่รู้จัก และมีการให้ข้อมูลในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนในวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจัดการเรียนการสอน โดยการให้นักศึกษาได้ทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อลงพื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จริง มีการพัฒนาระบบการสื่อความหมายในชุมชน และพัฒนาเส้นทาง พร้อมระบบสื่อความหมาย โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้น จนถึงสุดท้ายในส่วนของกระบวนการพัฒนาแหล่งและออกแบบระบบสื่อความหมาย ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนแบบให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาสำรวจองค์ความรู้ และการสะท้อนผลของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียน และนอกจากนี้ศึกษาความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นต่อกระบวนการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การ

พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง มีประโยชน์ต่อชุมชน และเป็นความต้องการของชุมชน ตลอดทั้งเพื่อพัฒนาชุมชนที่อยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ให้เกิดประสิทธิภาพ

1.3 ขอบเขตของโครงการ

ขอบเขตเชิงปริมาณ

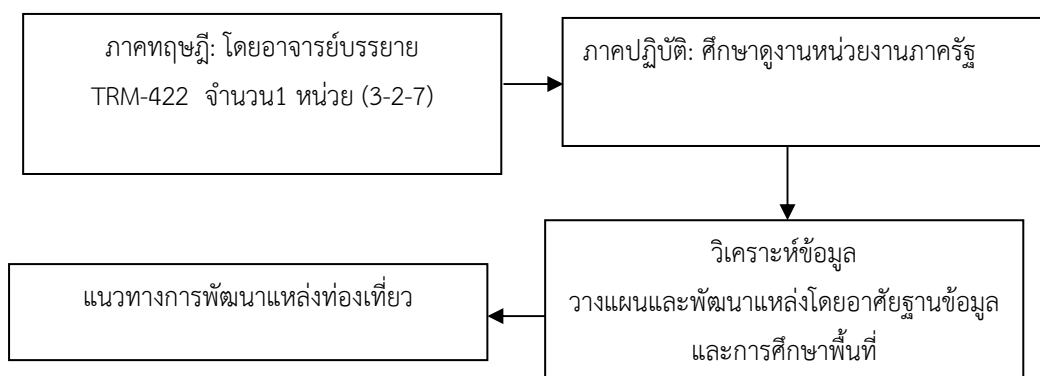
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษานักศึกษาที่ลงทะเบียนรายวิชา TOI-334 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในภาคการศึกษา 3/2558 จำนวนทั้งสิ้น 11 คน โดยการเรียนดังกล่าวเป็นการเรียนทั้งในส่วนของทฤษฎีและการปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้นำชุมชน และชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโมคลานจะต้องไม่น้อยกว่า 10 คน

ขอบเขตเชิงคุณภาพ

การเรียนการสอนจะทำการศึกษาวางแผนและพัฒนาแหล่งเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่โบราณสถานโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนักศึกษาจะพัฒนาระบบสื่อความหมายในพื้นที่ให้มีคุณภาพดี และสามารถนำไปสู่การพัฒนาด้านการก่อสร้างต่อไปได้ โดยกระบวนการเรียนจะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มการพัฒนาแผน การเขียนแผนพัฒนา และสรุปแผนพัฒนา

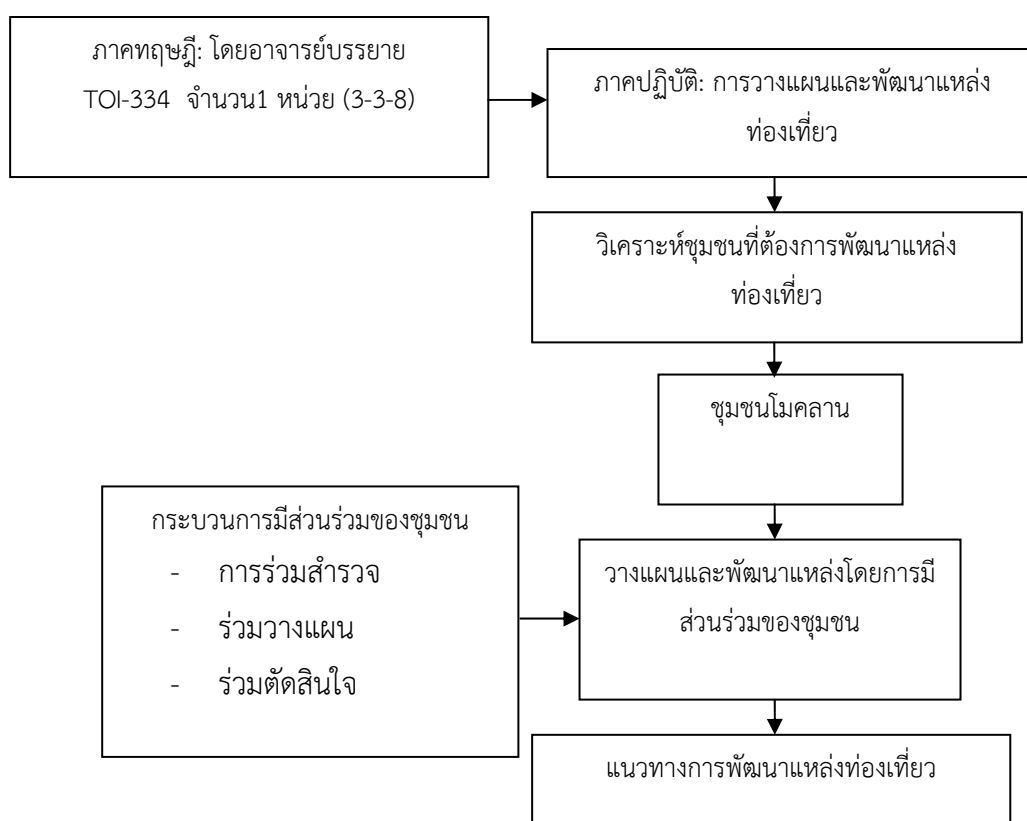
1.4 กรอบแนวความคิดของโครงการ

การเรียนการสอนในรูปแบบเดิมในรายวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหลักสูตร 2549 คือ มีการเรียนการสอนโดยเน้นการสอนแบบบรรยายในสัดส่วนที่มาก และให้นักศึกษาลงพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวและดำเนินการวางแผนและพัฒนาแหล่งโดยไม่การเรียนการสอนร่วมกับชุมชน พื้นที่ที่ทำการศึกษาเป็นพื้นที่ตัวอย่างในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการฝึกให้นักศึกษาได้ทำการใช้องค์ความรู้ในภาคทฤษฎีและนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบเดิมในรายวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหลักสูตร 2549

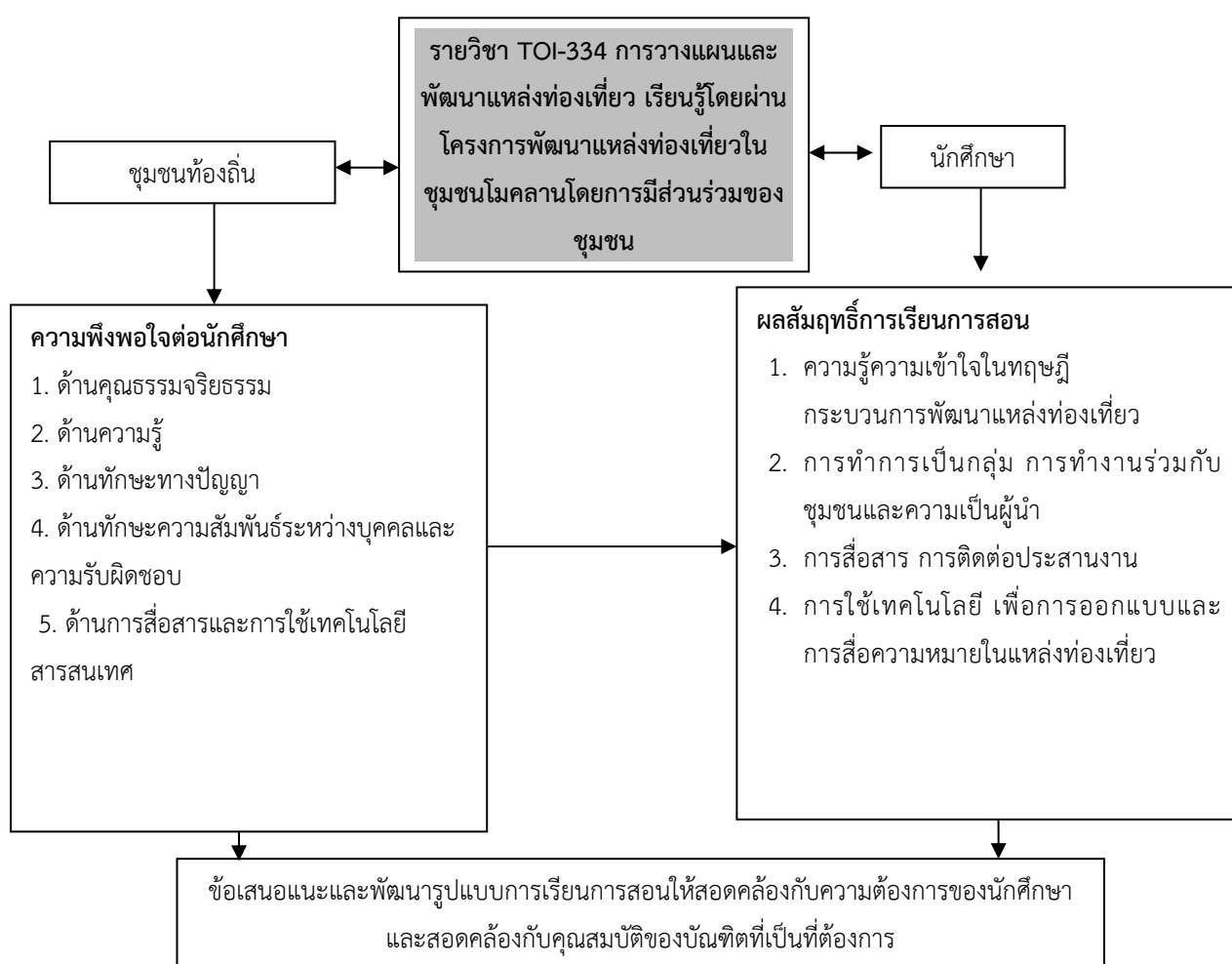
ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรใหม่ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) โดยเน้นให้มีการเรียนการสอนเชิงรุก และบูรณาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่บริเวณพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย จึงได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคปฏิบัตินั้น ให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้น คือ การร่วมคิดปัญหา การร่วมวางแผนตัดสินใจ และพัฒนาแหล่งและการประเมิน

ภาพที่ 2 รูปแบบใหม่ในรายวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในหลักสูตรฉบับปรับปรุง

การเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง และการปฏิบัตินั้นนอกจากจะได้รับความรู้อย่างแตกฉานแล้ว ยังสามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้ โดยมีการทำงานร่วมกัน และมีการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีแนวคิดในการศึกษาโดยให้นักศึกษาได้มีการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งการเรียนการสอนดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอจากการแสดงความคิดเห็นด้านทัศนคติการเรียนการสอน และความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นต่อคุณสมบัติของบัณฑิตทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5. ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ส่วนการวัดผลสัมฤทธิ์จากการสอนในรูปแบบนี้ จะทำการวัดผลโดยใช้แบบประเมินโดยมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2. การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ 3. การสื่อสาร การติดต่อประสานงาน 4. การใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีกรอบแนวคิดดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.5 การนำไปใช้ประโยชน์

ชุมชนท้องถิ่นโมเดล

การเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยมีการวางแผนและพัฒนาแหล่ง พัฒนา ระบบสื่อความหมายในชุมชนโมเดล ซึ่งแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนานั้นสามารถนำไปพัฒนาและเป็น เครื่องมือในการตัดสินใจการพัฒนาโบราณสถานได้ดี เนื่องจากการลงพื้นที่และการพัฒนานี้ ชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วม และเป็นความต้องการของชุมชนในการพัฒนาระบบการสื่อความหมายในพื้นที่

นักศึกษา

การสอนโดยให้นักศึกษาได้มีการปฏิบัติจริง และสามารถนำผลงานที่สร้างขึ้นไปได้จริงในพื้นที่ เป็น การเรียนแบบการใช้โครงการซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่มีการบูรณาการร่วมกันที่เน้นการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นักศึกษาจะได้ลงมือด้วยตนเอง มีการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นักศึกษา นั้นย่อมจะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ที่จบการศึกษาไปแล้วสามารถทำงานได้อย่างแท้จริง

สาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการ

การทราบถึงทัศนคติของนักศึกษาในการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว สาขาฯ สามารถนำไป พัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งในการให้มีการ เรียนการสอนสู่การพัฒนาชุมชนย่อมจะเป็นการแนะนำสาขา และสร้างภาพลักษณ์และเป็นที่รู้จักต่อสังคม ภายนอกต่อไป

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การลงพื้นที่เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ มหาวิทยาลัย ย่อมจะส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในรูปแบบของการเรียนการสอนแบบ Active Learning การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 การเรียนการสอน

การเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผู้สอนได้จัด ประสบการณ์ในด้านการเรียนต่างๆ ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดวัตถุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสถานที่เรียนและการใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การเรียนการสอนเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่จะทำร่วมกันและการเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการหลักในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยมีผู้สอนเป็นหัวใจหลักสำคัญ ในการส่งเสริมและคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้ประในการเรียนและ เป็นการช่วยส่งเสริมประสบการณ์สอนให้กับผู้สอนใหม่มีประสบการณ์ในการสอนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย (สุรัชย์ สุรชโย (หงส์ตระกูล), 2554) ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้นประกอบด้วย

1. เนื้อหาของหลักสูตร
2. เทคนิคการสอน
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน และ
5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน

นอกจากนี้ ทศนา แคมมณี (2553) ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการสอน โดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด โดยใช้บทบาทของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และจุดเน้นอันเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการจัดหมวดหมู่ ซึ่งสามารถจัดได้ดังนี้

1. หลักการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher- Centered Instruction)
 - การจัดการเรียนการสอนทางตรง (Direct Instruction)
 - การเรียนการสอนทางตรงแบบใช้ผลการวิจัย (Research-Based Direct Instruction)
 - การเรียนการสอนทางตรงแบบใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Based Direct Instruction)

2. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered Instruction)

- แบบเน้นผู้เรียน
 - การจัดกิจกรรมการสอนตามกัฒภาพ (Individualized Instruction)
 - การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนนำตนเอง (Self-Directed Learning)
- แบบเน้นความรู้ ความสามารถ
 - การจัดการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery Learning)
 - การจัดการเรียนการสอนรับประกันผล (Verification Teaching)
 - การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นมโนทัศน์ (Concept-Based Instruction)
- แบบเน้นปัญหา
 - การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Instruction)
 - การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลัก (Project Based Instruction)
- แบบเน้นทักษะกระบวนการ
 - การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ (Inquiry Based Instruction)
 - การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking Process-Oriented Instruction)
 - การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning Process Instruction)
- แบบเน้นการบูรณาการ

3. หลักการจัดการเรียนการสอนโดยไม่มีครู (Instruction without Teacher)

- การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction)
- การจัดการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer Assisted Instruction)
- การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครือข่ายเวิลด์ไวด์เว็บ (Web-Based Instruction)

จากรูปแบบข้างต้นหลักการและแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมเน้นไปทางด้านการจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่อย่างไรก็ตามควรเลือกวิธีการและหลักการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของรายวิชา

จากการที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีข้อความในมาตราที่ 24 ว่าด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถือว่าเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษาต้องกลับมาพิจารณาและทบทวนทำความเข้าใจวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้องและแพร่หลายมากขึ้น สาระสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดประเด็นหลักที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิต
2. ด้านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
3. ด้านการวัดและประเมินผลตรงตามสภาพจริง

ทั้งนี้ ศักดา ไวกิจภิญโญ (2548) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือ Active Learning ว่าควรประกอบลักษณะต่อไปนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
2. ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล
4. ผู้เรียนมีทัศนคติอยากเรียน เช่น กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงอยู่บนพื้นฐานคิดว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้การมีส่วนร่วม (Active) มากกว่าการเรียนรู้แบบนั่งฟังเพียงอย่างเดียว (Passive) ซึ่งรูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้มีหลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case-based Learning) การเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Individual Study) การเรียนรู้ด้วยโครงการ (Project-based Learning) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) การเรียนรู้ที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research-based Learning) การเรียนรู้ภาคสนาม (Field Work) และการเรียนรู้จากการทำงาน (Work-based Learning) เป็นต้น (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2554)

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มีนโยบายมุ่งเน้นให้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะดังนี้ (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2559)

1. พัฒนาศักยภาพทางสมอง เช่น การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นต้น
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
3. พัฒนาผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีวิจารณญาณในการเลือกข้อมูลมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งสามารถพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง
4. พัฒนาความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เรียน และฝึกการมีวินัยในการทำงาน

5. พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติเพื่อร่วมงาน การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อร่วมงาน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น
6. พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแสวงหาความรู้
7. พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสาร และการนำเสนอข้อมูล
8. พัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกสาธารณะ

นอกจากนี้แล้ว สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ยังได้ตั้งกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) โดยมีการกำหนดคุณลักษณะ บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ใน มคอ.2 ซึ่งครอบคลุมผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้านคือ

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวบ่งชี้นี้จะเป็นการประเมินคุณภาพบัณฑิตในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิต

ซึ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพนั้นนอกจากจะมีความรู้แล้ว ความรู้นั้นยังตรงสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ด้วย ซึ่งทั้ง 5 ประการที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้นำมาพิจารณาเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาถึงความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นที่มีบัณฑิต

2.2 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายและขั้นตอนของการปฏิบัติล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบนพื้นฐานของข้อมูลปัจจุบัน การวางแผนเป็นการคิดล่วงหน้าเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายๆสิ่งรวมกันในลักษณะของระบบรวม เช่น ระบบพื้นที่คุ้มครองของประเทศ ระบบอุทยานแห่งชาติ โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมของแนวทางในการดำเนินงานแต่ละด้าน ในขณะเดียวกันก็ได้มีการกำหนดวิธีการที่จะประเมินผลแนวปฏิบัติดังกล่าวว่าให้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใด (นภาพรรณ ฐานะกาญจน์ และคมเชษฐา จรุงพันธ์, 2546)

จากสาระของนิยามที่นำเสนอสามารถสรุปลักษณะที่สำคัญของการวางแผนไว้ดังนี้

1. การวางแผนเป็นกระบวนการ หรือลำดับของการกระทำที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอน ที่มีความต่อเนื่องนำไปสู่เป้าหมาย อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง
2. การวางแผนเป็นกระบวนการสร้างเครื่องมือในการจัดการ โดยเครื่องมือที่วางก็คือ แผน ซึ่งจะต้องระบุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการดำเนินงาน กิจกรรมการดำเนินงานและกรอบเวลาในการดำเนินงาน

ตามเป้าหมายที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับหลักวิชาการ เหมาะสมกับงบประมาณ กำลังคน ตลอดจนข้อจำกัดขององค์กรหรือพื้นที่

3. การวางแผนการคาดการณ์เงื่อนไข หรือสถานการณ์ในอนาคต การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาไม่ได้มุ่งเฉพาะแก้ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดการในปัจจุบันเท่านั้น หากแต่เป็นการวิเคราะห์รวมไปถึงเงื่อนไขต่างๆของพื้นที่/ระบบ/องค์กร ที่น่าจะเป็นในอนาคตหากเงื่อนไขของพื้นที่เปลี่ยนไปจากปัจจุบันแนวทางการจัดการควรจะเป็นอย่างไร จึงจะช่วยให้การจัดการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

4. การวางแผนเป็นงานที่ต้องอาศัยข้อมูลทางวิชาการ อันเป็นข้อมูลจริงในปัจจุบัน โดยการได้มาซึ่งข้อมูลแต่ละส่วนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ทั้งวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สังคมในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ ความมาก-น้อย/ความซับซ้อนของข้อมูลที่จำเป็นขึ้นอยู่กับระดับของการวางแผนและความซับซ้อนของปัญหาของพื้นที่/ระบบ/องค์กร ที่ทำการวางแผน

5. การวางแผนเป็นงานที่ต้องอาศัยการระดมความคิดและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายๆฝ่าย ในเชิงวิชาการงานวางแผนในลักษณะสหวิทยาการ ที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายๆ สาขาร่วมกันศึกษาข้อมูลและระดมสมองในการกำหนดแนวปฏิบัติ ในแง่ของการกำหนดเป้าหมายร่วมและแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การวางแผนเป็นงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคน กลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการนำเอาแนวทางที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติจริง หากเป้าหมายและแนวทางทุกส่วนเกิดจากการระดมสมอง โอกาสที่แผนจะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นไปได้มาก ปัญหาในแง่ของการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติก็น่าจะลดน้อยลง

1. ระดับของการวางแผน

การวางแผนมีหลายระดับ แผนซึ่งเป็นผลงานที่ได้ก็มีชื่อเรียกแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน การนำไปใช้งาน ระดับของรายละเอียดหรือสาระสำคัญที่บรรจุไว้ในแผน และอื่นๆ อย่างไรก็ตาม การจัดระดับของแผนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท และแต่ละประเภทแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

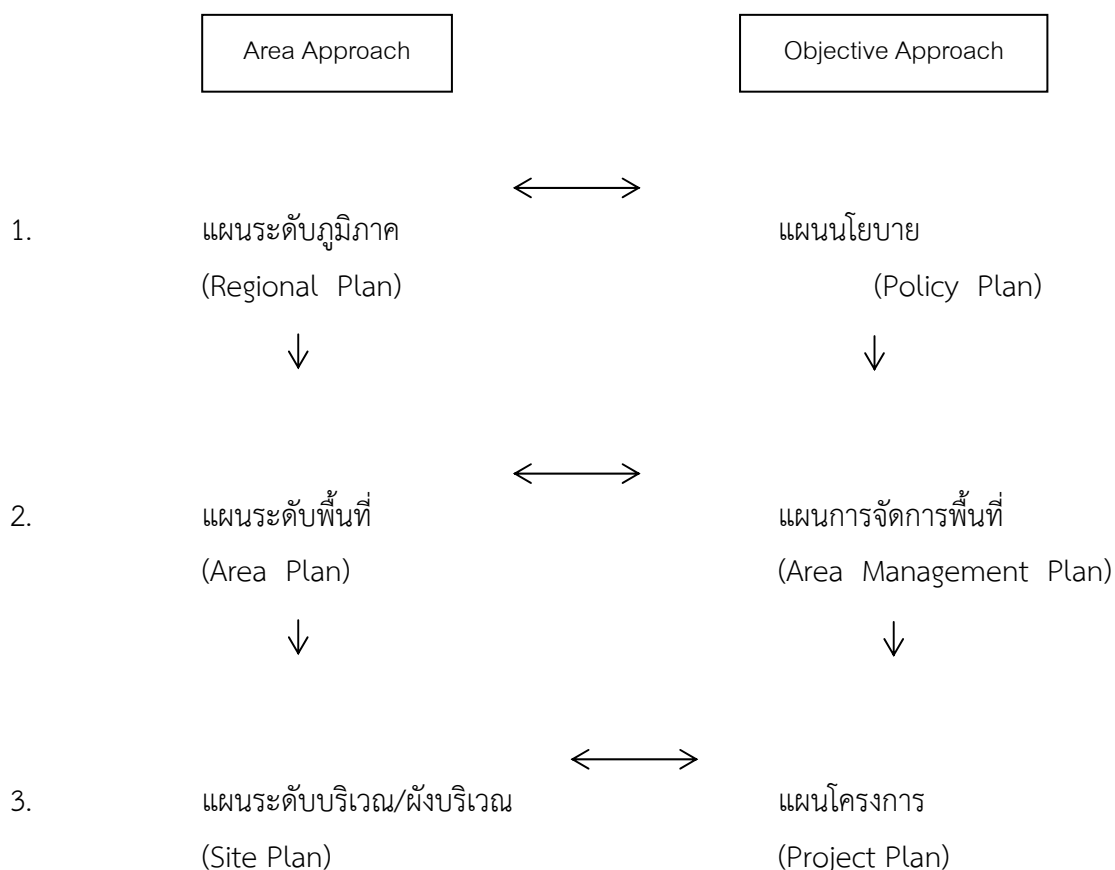
1. การจัดระดับโดยพิจารณาจากการใช้พื้นที่เป็นเกณฑ์ (area approach)

- แผนระดับภูมิภาค(Regional Plan)
- แผนระดับพื้นที่(Area Plan)
- แผนระดับบริเวณ(Site Plan)

2. การจัดระดับโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการนำแผนไปใช้เป็นเกณฑ์ (Objective Approach)

- แผนนโยบาย (Policy Plan)
- แผนการจัดการพื้นที่ (Area Management Plan)
- แผนโครงการ (Project Plan)

ทั้งนี้ การจัดระดับทั้งสองลักษณะจะจัดกลุ่มของแผนเรียงลำดับจากแผนพื้นที่ขนาดใหญ่ไปสู่แผนพื้นที่ขนาดเล็ก หรือกรอบทิศทางในระดับกว้างไปสู่แผนโครงการย่อย ซึ่งการจัดระดับของแผนทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มีระดับของรายละเอียดเนื้อหาใกล้เคียงกัน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 4 ระดับของการวางแผน / การจำแนกประเภทของแผน

แผนระดับภูมิภาคหรือแผนนโยบาย

นโยบาย คือ กรอบและทิศทางในการดำเนินงาน แผนนโยบายเป็นแผนที่นำเสนอกรอบและทิศทางในการดำเนินงานในลักษณะกว้างๆ มักมีหลายวัตถุประสงค์หรือหลายแผนงาน (program) ร่วมกันทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหรือทางเสื่อให้กับผู้บริหารระดับสูงในการตัดสินใจดำเนินงานด้านต่างๆ หน่วยงานใดขาดแผนในระดับนี้ก็มักจะประสบปัญหาในแง่ทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานไม่ชัดเจนและไม่มีความต่อเนื่อง แผนนโยบายจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับหน่วยงานทุกหน่วย ตัวอย่างแผนนโยบายที่รู้จักกันแพร่หลายได้แก่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ซึ่งนำเสนอกรอบรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ทุกหน่วยงานต้องยึดถือปฏิบัติ แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งนำเสนอภาพรวม กรอบและทิศทางของการจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ ที่กรมป่าไม้และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรยึดถือปฏิบัติ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวรายภาคของการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย ซึ่งนำเสนอกรอบและทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาคของประเทศเหล่านี้เป็นต้น สำหรับระบบอุทยานในประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีแผนนโยบายที่เป็นทางการ

แผนระดับพื้นที่หรือแผนการจัดการพื้นที่

เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยนำเอานโยบายมาประยุกต์เข้ากับเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการและแนวทางการจัดการที่สอดคล้องกับทั้งกรอบนโยบายและเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่ในระดับนี้อาจจะประกอบด้วยแผนงานย่อย ๆ หลายแผนงาน จำนวนและสาระของแผนงานขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะพื้นที่ ความซับซ้อนของปัญหาในการจัดการ ตลอดจนข้อจำกัดในการบริหารงานของแต่ละพื้นที่ แผนระดับพื้นที่ปรากฏชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น แผนแม่บท (Master Plan) แผนการจัดการ (Management Plan) หรือแม้แต่ชื่อเรียกที่เป็นคำรวมของทั้งสองคำข้างต้นคือ แผนแม่บทการจัดการ แผนระดับพื้นที่ จะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และลำดับความสำคัญของการดำเนินงานในแต่ละส่วนให้กับผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการพื้นที่ได้ยึดถือปฏิบัติ จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการจัดการที่สำคัญสำหรับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติและพื้นที่แหล่งอนุรักษ์รูปแบบอื่น ๆ

แผนระดับบริเวณหรือแผนโครงการ

แผนใน 2 ระดับแรก ทั้งที่จำแนกโดยการใช้พื้นที่เป็นเกณฑ์ และการใช้วัตถุประสงค์ของการนำแผนไปใช้เป็นเกณฑ์ จะไม่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในส่วนของเนื้อหาสาระและกระบวนการวางแผน แต่แผนโครงการและแผนระดับบริเวณจะมีรายละเอียดของเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งแผนที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

แผนโครงการ เป็นแผนที่จัดทำขึ้นโดยนำเอาโครงการ หรือกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ภายใต้แผนงานต่าง ๆ ในแผนการจัดการระดับพื้นที่มาจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อการขออนุมัติงบประมาณมาดำเนินการ รายละเอียดที่จำเป็นต้องบรรจุไว้ในแผนโครงการแตกต่างกันตามระเบียบปฏิบัติของหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม แผนโครงการมาตรฐานมักจะระบุหลักการและเหตุผลของโครงการ หน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ วิธีการดำเนินโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ งบประมาณที่จำเป็น ผลที่คาดว่าจะได้รับ ตลอดจนแนวทางในประเมินโครงการจัดทำแผนโครงการเป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยาก เพียงแต่ผู้ปฏิบัติ(หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหรือพื้นที่อนุรักษ์รูปแบบอื่น ๆ) มีความเข้าใจในแผนงานและโครงการที่ผู้วางแผนบรรจุไว้ในแผนการจัดการพื้นที่ และเข้าใจระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานในการเสนอของบประมาณ ก็สามารถจัดทำแผนโครงการนำเสนอได้อย่างเหมาะสม

แผนระดับบริเวณ ที่มักจะเรียกกันว่า ผังบริเวณ เป็นแผนในชั้นรายละเอียด(Detailed Plan) เช่นเดียวกับแผนโครงการ แต่การนำเสนอเนื้อหาจะปรากฏในรูปของผังกายภาพเป็นหลัก การวางแผนระดับบริเวณเป็นงานออกแบบที่ต้องอาศัยผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน ที่สำคัญคือ สถาปนิก ภูมิสถาปนิก*และวิศวกรโยธา ทำการวิเคราะห์พื้นที่ วิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ เพื่อกำหนดโปรแกรมในการพัฒนา จากนั้นจึงทำการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก จัดวางระบบสาธารณูปโภค ระบบทางสัญจร ออกแบบสิ่งประกอบภูมิทัศน์

ตกแต่งภูมิทัศน์ภายในบริเวณ และกำหนดรายละเอียดประกอบอื่น ๆ โดยปกติภายหลังจากการออกแบบผังบริเวณดำเนินการแล้วเสร็จหน่วยงานปฏิบัติจะต้องขออนุมัติใช้ผังบริเวณ(เช่นเดียวกับการขออนุมัติใช้แผนการจัดการ) จากนั้นจึงจัดทำแผนโครงการพัฒนาพื้นที่ตามผังบริเวณ ขออนุมัติงบประมาณมาดำเนินการพัฒนา จัดจ้างดำเนินการพัฒนา ตรวจรับงาน และเปิดพื้นที่สำหรับการให้บริการตามลำดับ

2. กระบวนการวางแผนการจัดการในระดับพื้นที่

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าการวางแผนเป็นกระบวนการ (Process) หรือลำดับการกระทำที่มีขั้นตอนหลายขั้นตอนที่มีความต่อเนื่อง ในหัวข้อนี้จะนำเสนอหาสาระเกี่ยวกับขั้นตอนในการวางแผนแต่ละขั้นตอนสิ่งที่ควรตระหนักในการทำความเข้าใจเนื้อหาส่วนนี้ คือ นักวางแผนแต่ละคนหรือตำราด้านการวางแผนแต่ละเล่มอาจจำแนกขั้นตอนในการวางแผนตลอดจนเรียกชื่อการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนต่างกันอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามสาระสำคัญของการจำแนกจะไม่มี ความแตกต่างใด ๆ โดยในที่นี้จะแบ่งกระบวนการวางแผนออกเป็น 12 ขั้นตอน (นภาพรรณ ฐานะกาญจน์ และคมเชษฐา จรุงพันธ์., 2546) คือ

- 1.การกำหนดวัตถุประสงค์รวมและขอบข่ายในการดำเนินงาน
- 2.บ่งชี้ประเด็นปัญหาในการจัดการ
- 3.เก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.ประเมินศักยภาพและข้อจำกัด
- 5.กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในการจัดการพื้นที่
- 6.กำหนดเขตการจัดการ
- 7.สร้างทางเลือกในการจัดการ
- 8.นำเสนอแผนฉบับร่าง
- 9.จัดทำแผนฉบับสุดท้ายและขออนุมัติใช้แผน
- 10.นำแผนไปปฏิบัติ
- 11.ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล
- 12.ปรับปรุงแผนการจัดการ

2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนนั้นมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มพิจารณา ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่างๆ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526) นอกจากนี้ Williams (1976) ยังได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันคือ การที่ประชาชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการส่งเสริม ร่วมกันคิด รวมถึงการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ในการใช้ความรู้ ความคิด และวิธีที่ดีในการแก้ปัญหาด้วยตัวของประชาชน เพื่อส่งเสริมดูแลติดตามผลการดำเนินงานขององค์กร และพนักงาน ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชน คือ การให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรก การคิด การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติ

หลักการขั้นตอนในทางปฏิบัติของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือว่าสำคัญเพราะถ้าชุมชนไม่สามารถรับรู้และเข้าใจปัญหาด้วยตนเองแล้ว การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนได้ ดังนั้น บุคคลในชุมชนต้องมาทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคต่อไป
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม กล่าวคือ เมื่อบุคคลในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจในปัญหาของตนแล้ว ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะวางแผนและการดำเนินกิจกรรมเพื่อหาแนวทางที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหานั้น รวมทั้งการคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อให้แก้ไขปัญหาคได้ถูกต้องและตรงประเด็น
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ถึงความเป็นข้าวมองให้เกิดขึ้นกับชุมชน ทำให้มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมและติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตาม แต่ถ้าหากบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามประเมินผลแล้ว จะทำให้บุคคลนั้นได้ทราบถึงระดับของผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในครั้งต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิชาการต่างๆ ได้ กล่าวไว้สามารถ สรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาไว้ 4 ด้าน ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการปฏิบัติ
- การมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์
- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่น

นุชนาถ รัตนสุวงศ์ชัย (2546) กล่าวว่า การให้หน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและการตัดสินใจ จะทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างยั่งยืน ด้วยสาเหตุดังนี้

1. ความร่วมมือกันของทุกฝ่ายในชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้มีโอกาสต่อรองหรือกำหนดข้อตกลงที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง และป้องกันความขัดแย้งในระยะยาว

2. เนื่องจากชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะมีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่น การให้คนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้กิจกรรมทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาดำเนินไปด้วยความยินยอมและยอมรับของคนท้องถิ่น
3. เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและการตัดสินใจก็ย่อมทำให้ทุกฝ่ายช่วยส่งเสริมนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นมาเอง
4. ความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นการรวมความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยให้เกิดทางเลือกหลากหลายทางซึ่งล้วนจะทำให้พื้นที่ในชุมชนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ และชุมชนท้องถิ่นคือหัวใจของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนแตกต่างกันไป ซึ่งมีผลให้เกิดความขัดแย้งได้ ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่น จึงต้องเริ่มต้นจากการพิจารณาอย่างชัดเจนว่าใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละฝ่ายควรมีหน้าที่บทบาทเช่น

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนของวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน TOI-334 วิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภาคการศึกษาที่ 3/2558 จำนวน 11 คน

ผู้นำชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลโมคลาน จำนวน 15 คน

3.2 วิธีวิจัย

1.การวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาทำการสำรวจโดย การใช้แบบสอบถามประเมินในด้านต่าง ๆ โดยในส่วนของแบบสอบถามนักศึกษาต่อการเรียนการสอน จะทำการสอบถามใน 4 ด้าน ได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
2. การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ
3. การสื่อสาร และการใช้ภาษาต่างประเทศ
4. การใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว

แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	ระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	ระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	ระดับน้อยมาก

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถามพิจารณาระดับคะแนนเฉลี่ย ช่วงระดับคะแนน (Class Interval) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

คะแนน 3.41-4.20 หมายถึง	ระดับมาก
คะแนน 2.61-3.40 หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนน 1.81-2.60 หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน และผลสะท้อนของนักศึกษา

การสำรวจและวิเคราะห์ผลของการเรียนการสอนในรูปแบบการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการวัดผลจากกระบวนการทำงาน และแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอต่อชุมชน นอกจากนี้ยังใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น

2. การศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

- ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือชุมชนท้องถิ่นในตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา ที่เข้าร่วมการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยว กลุ่ม ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลโมคลาน

- วิธีการศึกษา

ทำการศึกษาความพึงพอใจของชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม ความพึงพอใจในการทำงานของนักศึกษา ผลที่ได้จากการวางแผน และรูปแบบเรียนการสอนดังกล่าว โดยมีประเด็นคำถามในส่วนของความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นจะใช้คุณสมบัติบัณฑิตทั้ง 5 ด้านในการประเมินได้ ได้แก่

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็นสามตอนดังนี้ คือ

ตอนที่1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นต่อการทำงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาระบบสื่อความหมาย โดยนักศึกษาในรายวิชา TOI-334

ตอนที่3 แบบสอบถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการเรียนการสอน ต่อสาขาวิชา และต่อมหาวิทยาลัย

- การวิเคราะห์ผล

การศึกษาค้นคว้านี้ออกแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	ระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	ระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	ระดับน้อยมาก

การแปลความหมายของข้อมูลในแบบสอบถามพิจารณาระดับคะแนนเฉลี่ย ช่วงระดับคะแนน (Class Interval) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนน 4.21-5.00 หมายถึง	ทัศนคติ/ ความพึงพอใจ มากที่สุด
คะแนน 3.41-4.20 หมายถึง	ทัศนคติ/ ความพึงพอใจ มาก
คะแนน 2.61-3.40 หมายถึง	ทัศนคติ/ ความพึงพอใจ ปานกลาง
คะแนน 1.81-2.60 หมายถึง	ทัศนคติ/ ความพึงพอใจ น้อย
คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง	ทัศนคติ/ ความพึงพอใจ น้อยที่สุด

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน

การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ทราบถึงความสามารถของนักศึกษาในการทำงาน และการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการสัมภาษณ์จะกำหนดประเด็นไว้ก่อนล่วงหน้า โดยประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ได้แก่

- ความรู้ความสามารถของนักศึกษาด้านการวางแผนและออกแบบสื่อความหมาย
- ทักษะการใช้ภาษา
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อุปกรณ์ เครื่องมือ
- ความรับผิดชอบ การทำการเป็นทีม ความตรงต่อเวลา
- การสื่อสาร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทำงานนักศึกษา เพื่อนำไปสู่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการประเมินผล นอกจากนี้ยังทำการสำรวจความพึงพอใจของชุมชนที่นักศึกษาได้เข้าไปร่วมวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วย โดยมีผลการศึกษาดังนี้

4.1 กระบวนการทำงานของนักศึกษาในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลาน

จากการเรียน นักศึกษาที่เรียนวิชา TOI-334 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนักศึกษาเป็นผู้กำหนดและวางแผนการสำรวจและลงพื้นที่ โดยมีวิธีการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กระบวนการทำงานของนักศึกษาในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลาน

การดำเนินงาน	วิธีการ
การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชน - ปัจจัยทางด้านธรรมชาติ โบราณสถาน ประวัติ คุณค่าความสำคัญ - ปัจจัยด้านสุนทรียภาพ - การวิเคราะห์ผู้ใช้ประโยชน์ - ชัดความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรที่รับผิดชอบ - ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น	- การสำรวจพื้นที่ (survey) - การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
การประเมินสถานภาพ ศักยภาพและขีดจำกัดของพื้นที่ร่วมกับชุมชน	- ประเมินศักยภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว - การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบสื่อความหมาย	- การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
การออกแบบวางแผนผังบริเวณ การออกแบบระบบสื่อความหมาย	- วิเคราะห์พื้นที่ - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง การสังเคราะห์ข้อมูลหรือการประกอบขึ้นเป็นโครงร่าง (synthesis)

	1) แบบร่าง (design concept) 2) แพลน (refined plan) 3) แพลนสมบูรณ์ (final plan)
นำเสนอแผนและระบบสื่อความหมาย	- ผู้นำชุมชน/ตัวแทนชุมชน

1. การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน การสำรวจพื้นที่ (survey) และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในการทำงานนักศึกษา หลังจากที่ได้รับภาคทฤษฎี นักศึกษาทำการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยทั้ง 11 คน จะมีหน้าที่และบทบาทในการทำงานร่วมกัน โดยเริ่มจากการประชุมระดมความคิดเห็น และความต้องการของชุมชนตำบลโมคลาน ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนักศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้นำ การได้ประชุมแลกเปลี่ยน จากกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกฝนในด้านต่าง ๆ คือ

- นักศึกษามีความเป็นผู้นำ โดยนักศึกษาจะเป็นคนนำประเด็นในการพูดคุย และชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนาแหล่ง
- นักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่มหาวิทยาลัย
- นักศึกษาเรียนรู้และทำการถ่ายทอดกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้
- นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 5 นักศึกษาอธิบาย และชี้แจงการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแก่ชุมชนโมคลาน

2. ประเมินศักยภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน และสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง

หลังจากการประชุม นักศึกษาจะทำการนัดหมายเพื่อทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยการประเมินนักศึกษาจะทำการประเมินร่วมกับชุมชน นักศึกษาจะทำการชี้แจงวิธีการประเมินพร้อมอธิบาย คู่มือการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้จะ ส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกฝนใน ด้านต่าง ๆ คือ

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์
- การได้ลงมือปฏิบัติที่แท้จริง จะส่งผลให้นักศึกษาได้ฝึกฝนในการแก้ไขปัญหา และความเป็น ผู้นำ
- นักศึกษาได้เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก และการเดินทางในพื้นที่
- การได้ทำงานร่วมกับชุมชน ทั้งผู้นำ และหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้นักศึกษามีความกล้า แสดงออก และเข้าใจงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 6 การชี้แจงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

3. การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน และการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน

จากการประเมินศักยภาพเสร็จสิ้น นักศึกษาทำการนำเสนอผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ทุกคนในพื้นที่ได้ทราบถึงศักยภาพของแหล่ง

4. ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว และนักสื่อความหมาย

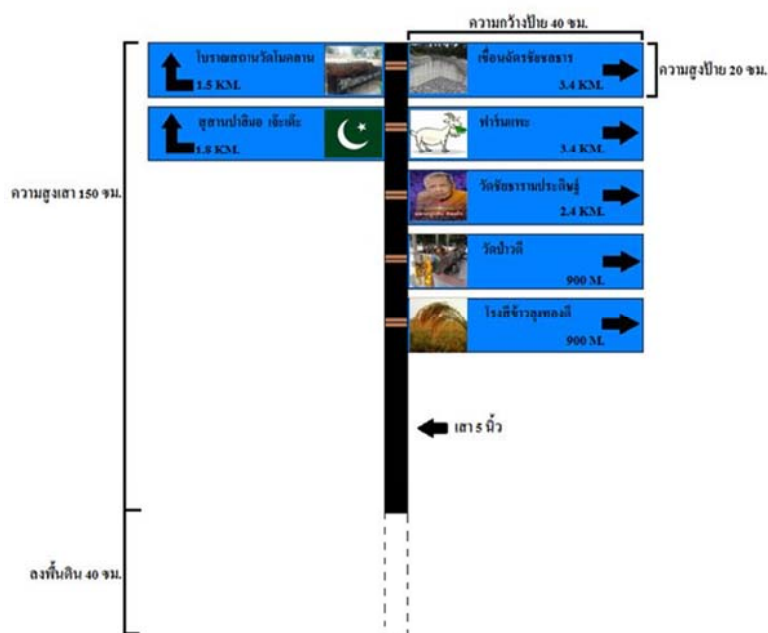
นักศึกษาได้ฝึกการเป็นนักสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ นักศึกษาทำการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งแต่ละคนทั้ง 11 คน มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบทุกคน การทดสอบเส้นทางได้ทำร่วมกับชุมชนและผู้นำชุมชนในพื้นที่

ภาพที่ 9 การจ้ดนำเที่ยวและการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว

5. การออกแบบแผ่นพับและป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว

หลังจากที่มีการดำเนินการทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว นักศึกษาและชุมชนทำการวิเคราะห์ร่วมกัน และสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ นักศึกษาได้ทำการออกแบบป้ายสื่อความหมาย และป้ายสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโมคลานต่อไป

ภาพที่ 10 ตัวอย่างการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทป้ายในเส้นทางท่องเที่ยว

4.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้จากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทำการประเมินใน 4 ด้านได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
2. การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ
3. การสื่อสาร และการใช้ภาษาต่างประเทศ
4. การใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.17$) โดยในด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพบว่านักศึกษามีสามารถประยุกต์องค์ความรู้ทั้งหมดเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.27$)

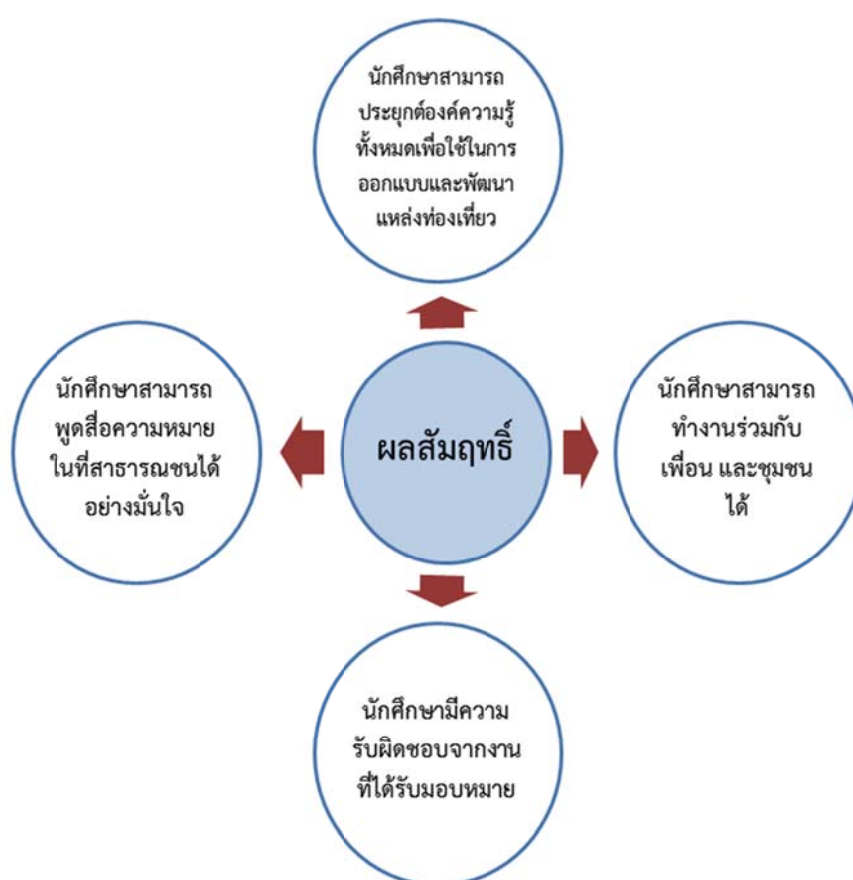
การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ พบว่าส่วนนักศึกษาสามารถนักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับเพื่อน และชุมชนได้ และนักศึกษามีความรับผิดชอบจากงานที่ได้รับมอบหมายในระดับที่มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 นอกจากนี้แล้วในด้านการสื่อสาร และการใช้ภาษาต่างประเทศพบว่า นักศึกษามีความสามารถพูดสื่อความหมายในที่สาธารณะได้อย่างมั่นใจในระดับที่มากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน

ประเด็นการวัดผล	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว			
นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.30	มาก
นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการท่องเที่ยว	4.0	0.45	มาก
นักศึกษามีความสามารถในการออกแบบสื่อ และระบบสื่อความหมาย	3.9	0.54	มาก
นักศึกษาสามารถประยุกต์องค์ความรู้ทั้งหมดเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4.27	0.65	มากที่สุด
2. การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ			
นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนและชุมชนได้	4.55	0.52	มากที่สุด
นักศึกษามีการแบ่งกันทำงานอย่างเป็นระบบ	4.18	0.60	มาก
นักศึกษามีความรับผิดชอบจากงานที่ได้รับมอบหมาย	4.55	0.52	มากที่สุด
นักศึกษามีความพร้อม และมีภาวะเป็นผู้นำ	4.09	0.54	มาก
3. การสื่อสาร และการใช้ภาษาต่างประเทศ			
นักศึกษาสามารถพูดสื่อความหมายในที่สาธารณะได้อย่างมั่นใจ	4.36	0.67	มากที่สุด
นักศึกษาสามารถให้ข้อมูลและสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษได้	4.18	0.60	มาก
4. การใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว			

นักศึกษาสามารถใช้ GPS เพื่อระบุตำแหน่งทางภูมิศาสตร์	3.91	0.54	มาก
นักศึกษาสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการออกแบบ	3.90	0.54	มาก
ค่าเฉลี่ยทั้งหมด	4.17		มากที่สุด

หมายเหตุ: คะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด คะแนน 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก คะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนน 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ภาพที่ 11 ผลสัมฤทธิ์ในระดับมากที่สุดของการเรียนการสอน

4.3 ผลสะท้อนการเรียนรู้การสอนโดยนักศึกษา

จากการดำเนินการสอนในรูปแบบโครงการและให้นักศึกษาได้ทำงานจริงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนโมคลาน ผลสะท้อนความรู้สึกของนักศึกษพบว่า นักศึกษาทั้ง 11 คน มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง และการได้ลงมือปฏิบัติจริง จากการให้นักศึกษาสรุปผลออกมาในรูปแบบของ mind map แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาพอใจและชอบกับการได้เรียนนอกห้องเรียน จากนักศึกษาที่ได้กล่าวไว้ว่า (ภาพที่ 12)

“การเรียน ไม่ใช่เพียงในห้องเรียน แต่การเรียนที่ดีที่สุด คือการเรียนที่ได้สัมผัส ได้เห็น ได้ลงมือทำ และวิชานี้ ทำให้เราเข้าใจ “หัวใจ” ของคนที่เป็นนักพัฒนาชุมชนมากขึ้น และทำให้อยากเรียนจบไป นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาบ้านตัวเองมากขึ้น”

นักศึกษาวิชา TOI-334

จากข้อความดังกล่าวที่นักศึกษาระบุไว้ในการสรุปผลจากการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นแล้วว่ นักศึกษามีความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนอกห้องเรียน ได้ลงมือทำจริง ซึ่งเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน ซึ่งนักศึกษาเมื่อจบไปมีความต้องการในการทำงานสายอาชีพ วิชาที่เรียนมา นั้นถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้ตรงการสายอาชีพ และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

นอกจากนี้นักศึกษาคนอื่นๆ ยังมีข้อสรุปที่ใกล้เคียงกันคือในด้านการได้ฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักศึกษาได้ทำ และมีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น การทำงานเป็นทีม และการประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

การสะท้อนความรู้สึก และผลการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการการเรียนการสอนในเชิงรุก ที่ไม่มีแต่การบรรยายและนั่งอยู่ในห้องเรียนอย่างเดียว นักศึกษามีความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความภูมิใจมากขึ้นเมื่อผลงานของตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน และมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 12 ตัวอย่างการสะท้อนการเรียนรู้การสอน

4.4 ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาความพึงพอใจของชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 15 คน หลังจากที่มีการดำเนินการที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลาน ซึ่งการสำรวจความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นจะใช้คุณสมบัติบัณฑิตทั้ง 5 ด้านในการประเมินได้แก่

1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม
2. ด้านความรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
5. ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีระดับความพึงพอใจต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) โดยในด้านคุณธรรมจริยธรรมพบว่าทุกด้านชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งในแต่ละด้านได้แก่ นักศึกษามีความซื่อสัตย์ และมีวินัยต่อการทำงาน ($\bar{x} = 4.53$) นักศึกษาทำงานด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความสามารถ ($\bar{x} = 4.50$) เคารพในกฎระเบียบของชุมชน และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{x} = 4.41$) และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในขณะลงพื้นที่ชุมชนทั้งในด้านการเรียนและการทำงาน ($\bar{x} = 4.75$)

ความพึงพอใจในด้านความรู้พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจในด้าน นักศึกษามีความรู้ หลักการ การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน และมีความสามารถในการสร้างสรรค์งานใหม่ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.22 และ 4.34 ตามลำดับ

ด้านทักษะทางปัญญาพบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในด้านของนักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีคฤเทศก์ ($\bar{x} = 4.31$) นักศึกษามีความสามารถในการจัดระบบงาน และการวางแผนการทำงาน ($\bar{x} = 4.28$) และด้านมีความสามารถในการควบคุมงานให้มีการดำเนินไปตามแผน ($\bar{x} = 4.28$)

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบพบว่า ชุมชนมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดได้แก่นักศึกษามีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ($\bar{x} = 4.22$) มีความสามารถในการบริหารงาน และทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 4.28$) มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ($\bar{x} = 4.47$) และมีความสัมพันธ์อันดีให้เกียรติ และเคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้ร่วมงาน ($\bar{x} = 4.28$) และด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในด้านที่นักศึกษามีทักษะและความสามารถในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ และประมวลผลข้อมูลในเชิงปริมาณและคุณภาพ ($\bar{x} = 4.22$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านคุณธรรมจริยธรรม			
1. นักศึกษามีความซื่อสัตย์ และมีวินัยต่อการทำงาน	4.53	0.51	มากที่สุด
2. นักศึกษาทำงานด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความสามารถ	4.50	0.62	มากที่สุด
3. เคารพในกฎระเบียบของชุมชน และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.41	0.61	มากที่สุด
4. ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในขณะลงพื้นที่ชุมชนทั้งในด้านการเรียนและการทำงาน	4.75	0.44	มากที่สุด
ด้านความรู้			
5. นักศึกษามีความรู้ หลักการ การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน	4.22	0.66	มากที่สุด
6. นักศึกษามีความรู้ด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายสื่อความหมาย แผนที่ เป็นต้น	4.06	0.72	มาก
7. มีการแสวงหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ	3.91	0.89	มาก
8. มีความรู้ด้านการเป็นมัคคุเทศก์ นักสื่อความหมาย	4.09	0.30	มาก
9. มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน	3.88	0.55	มาก
10. มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานใหม่	4.34	0.60	มากที่สุด
ด้านทักษะทางปัญญา			
11. มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา	4.09	0.53	มาก
12. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์	4.31	0.74	มากที่สุด
13. มีความสามารถในการจัดระบบงาน และการวางแผนการทำงาน	4.28	0.46	มากที่สุด
14. มีความสามารถในการควบคุมงานให้มีการดำเนิน	4.28	0.46	มากที่สุด

ไปตามแผน			
15. มีความใฝ่รู้	4.16	0.72	มาก
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ			
16. นักศึกษามีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถนำเสนอ งานร่วมกับชุมชนได้	4.19	0.59	มาก
17. มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ สำเร็จ	4.22	0.55	มากที่สุด
18. มีความสามารถในการบริหารงาน และทำงาน เป็นทีม	4.28	0.46	มากที่สุด
19. มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ เกิดขึ้นได้	4.47	0.51	มากที่สุด
20. มีความสัมพันธ์อันดีให้เกียรติ และเคารพในสิทธิ หน้าที่ของผู้ร่วมงาน	4.28	0.46	มากที่สุด
ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
21. มีทักษะและความสามารถในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ และประมวลผลข้อมูลในเชิง ปริมาณและคุณภาพ	4.22	0.71	มากที่สุด
22. มีทักษะในการสื่อสาร (ฟัง พูด อ่าน เขียน)	3.91	0.78	มาก
23. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ	3.81	0.82	มาก
24. มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการ วางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.53	มาก
เฉลี่ยทั้งหมด	4.46		มากที่สุด

หมายเหตุ: คะแนน 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด คะแนน 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก คะแนน 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนน 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของชุมชนชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีระดับความพึงพอใจของการทำงานของนักศึกษาและรูปแบบการเรียนการสอนในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งชุมชนโมคลานเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ดังนั้นการที่นักศึกษาได้ออกไปเรียนรู้และทำงานร่วมกับชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความพึงพอใจ และรู้สึกประทับใจที่มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชนและพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาในด้านการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในขณะลงพื้นที่ชุมชนทั้งในด้านการเรียนและการทำงาน เป็นด้านที่ชุมชนมีระดับความพึงพอใจสูงสุด นั่นชี้ให้เห็นว่า

ชุมชนชื่นชมและพึงพอใจกับการวางตัวและการปฏิบัติตัวของนักศึกษา ซึ่งในส่วนนี้จะนำมาซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย ส่วนตัวของนักศึกษาสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับคนในชุมชน และมีการประพฤติที่ดี แต่อย่างไรก็ตามในด้านที่มีความพึงพอใจที่มีค่าคะแนนต่ำกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านการมีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งในด้านดังกล่าวนักศึกษาอาจจะมีโอกาสในการแสดงออกให้เห็นค่อนข้างน้อย เนื่องจากการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกันทั้งหมดจะเป็นการสื่อสารโดยใช้ภาษาไทย ซึ่งการใช้ภาษาต่างประเทศมีน้อยมาก

แนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

รูปแบบการเรียนการสอนในหลักสูตรที่ผ่านมาเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐ และไม่ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง ดังนั้นเมื่อมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่ ทำงานผ่านโครงการ ได้ปฏิบัติในพื้นที่จริง และเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยผ่านโครงการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สรุปได้ว่าลักษณะการเรียนการสอนในรายวิชา TOI-334 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรเป็นการเรียนรู้ที่ต้องเป็นการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังนั้นจากผลการศึกษาจึงเสนอแนะแนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยโครงการ (Project-based Learning)

การศึกษาเรียนรู้โดยผ่านโครงการการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นโครงการที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีการวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกลุ่ม จากการดำเนินโครงการชี้ให้เห็นแล้วว่า ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการการเรียนดังกล่าวประสบผลสำเร็จในแต่ละด้านในระดับมากถึงมากที่สุด นั่นคือ นักศึกษาสามารถประยุกต์องค์ความรู้ที่เรียนในภาคทฤษฎี สู่การปฏิบัติจริงได้ โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นจริง และชุมชนท้องถิ่นสามารถนำผลจากการดำเนินโครงการไปใช้ได้จริง ดังนั้นในการเรียนการสอนในวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นการเรียนรู้ด้วยโครงการ ที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง แก้ไขปัญหา พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน (Community-based Learning)

การเรียนรู้ในชุมชน และเป็นชุมชนที่มีความต้องการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งโครงการดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างลงตัว การให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้ในชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Community Participation) เป็นการฝึกให้นักศึกษาทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ฝึกให้นักศึกษามีจิตสาธารณะในการช่วยเหลือชุมชน อีกทั้งชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ใกล้กับมหาวิทยาลัย จึงเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีแก่มหาวิทยาลัยในด้านการช่วยเหลือสังคมอีกด้วย

ดังนั้นการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐาน ร่วมกับการใช้ชุมชนเป็นฐาน ให้นักศึกษาได้ทำโครงการที่เป็นประโยชน์และเป็นที่ต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ย่อมจะส่งผลให้นักศึกษาได้เรียนรู้และได้ฝึกด้วยตนเอง ซึ่งเชื่อว่านักศึกษาจะเป็นผู้ประสิทธิภาพและพัฒนาไปสู่บัณฑิตที่มีคุณภาพได้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีการปฏิบัติจริงผ่านการทำโครงการ ในพื้นที่ชุมชนโมคลาน และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งนักศึกษาได้ทำงานร่วมกับชุมชน อีกทั้งผลงานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่ ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน นักศึกษาเป็นผู้กำหนดและวางแผนการสำรวจและลงพื้นที่ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน คือ

1. การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน การสำรวจพื้นที่ (survey) และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. ประเมินศักยภาพเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. การประชุมระดมความคิดเห็นชุมชน และการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน
4. ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว และนักสื่อความหมาย
5. การออกแบบแผ่นพับและป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว

ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่นักศึกษาได้รับจากการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาค้นคว้าผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาจากการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยทำการประเมินใน 4 ด้านได้แก่ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การทำการเป็นกลุ่มการทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ การสื่อสาร และการใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว พบว่าค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.17$)

ผลสะท้อนการเรียนการสอนโดยนักศึกษา

นักศึกษาได้ทำงานจริงในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่ในพื้นที่ชุมชนโมคลาน ผลสะท้อนความรู้สึกรักของนักศึกษาพบว่า มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง และการได้ลงมือปฏิบัติจริง นักศึกษามีความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนอกห้องเรียน ได้ลงมือทำจริง ซึ่งเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน ซึ่งนักศึกษาเมื่อจบไปมีความต้องการในการทำงานสายอาชีพ วิชาที่เรียนมา นั่นถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลัก

ของการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้ตรงการสายอาชีพ และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การสะท้อนความรู้สึก และผลการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนในเชิงรุก ที่ไม่มีแต่การบรรยายและนั่งอยู่ในห้องเรียนอย่างเดียว นักศึกษามีความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความภูมิใจมากขึ้นเมื่อผลงานของตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน และมีการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากที่มีการดำเนินการที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโมคลาน ซึ่งการสำรวจความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นจะใช้คุณสมบัติบัณฑิตทั้ง 5 ด้านในการประเมิน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าชุมชนมีระดับความพึงพอใจต่อนักศึกษาและการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้านในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$)

แนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

แนวทางการเรียนการสอนวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเน้นการเรียนรู้ด้วยโครงการ (Project-based Learning) การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นจริง และชุมชนท้องถิ่นสามารถนำผลจากการดำเนินโครงการไปใช้ได้จริง ดังนั้นในการเรียนการสอนในวิชาการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นการเรียนรู้ด้วยโครงการ ที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง แก้ไขปัญหา พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

5.2 ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

- 5.2.1 การเรียนการสอนในลักษณะของการปฏิบัติ ควรให้เป็นการเรียนการสอนแบบเชิงรุก และใช้ในรูปแบบของการใช้โครงการเป็นฐาน
- 5.2.1 การปฏิบัติจริงในพื้นที่ควรมีการสอนทฤษฎีให้นักศึกษาได้รับความรู้ และทราบถึงวิธีการและเครื่องมืออย่างถ่องแท้ ก่อนการลงปฏิบัติจริงในพื้นที่
- 5.1.1 การเรียนการสอนในพื้นที่ชุมชนเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและสนับสนุน เพราะนอกจากนักศึกษาได้รับความรู้แล้ว ชุมชนยังได้รับประโยชน์จากการทำโครงการของนักศึกษา อีกทั้งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย
- 5.1.2 การเรียนการสอนในครั้งนี้อย่างเป็นกลุ่มขนาดเล็ก จึงสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง และนักศึกษาได้รับความรู้และมีบทบาทหน้าที่ทุกคน ดังนั้นถ้าโครงการอื่นที่มีจำนวนนักศึกษาปริมาณมาก ควรมีการแบ่งเป็นหลายพื้นที่ หรือหลายชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติได้อย่างแท้จริงทุกคน

เอกสารอ้างอิงของ

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: CURS ภา
 ทัศนาศา มณีน. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการบวรการเรียนรู้ที่ประสิทธิภาพ.
 บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพฯ
- นภาพรรณ ฐานะกาญจน์ และคมเชษฐา จรุงพันธ์. (2546). การวางแผนการจัดการพื้นที่นันทนาการ. หน่วยที่
 9.2, ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 8-
 15. สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ ฯ
- นุชนาถ รัตนสุวงศ์ชัย. (2546). เอกสารประกอบการสอน วิชาการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว. คณะ
 มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2554). ผู้เรียนและการเรียนรู้ (The Learner and Learning). จุลสาร PBL วลัย
 ลักษณ์. 4 (2): 16 น.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2559). การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). สืบค้นจาก
<http://das.wu.ac.th/backEnd/myfile/attNewsAL/Manual%20Active%20Learning.pdf>
 วันที่ 27 มีนาคม 2559
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. สำนักพิมพ์ไทย อนุเคราะห์ไทย.
 กรุงเทพฯ
- ศักดา ไชกิจเจริญปัญญา. (2548). สอนอย่างไรให้ Active Learning. วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน. 2:
 12-15
- สุรัชย์ สุรชโย (หงส์ตระกูล). (2554). ทศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมใน
 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย. 192 น.

ภาคผนวก

ผู้สำรวจ.....

วันที่.....

หมายเลขแบบสอบถาม

**แบบสอบถามความพึงพอใจของชุมชนต่อนักศึกษา
ในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว**

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการวิจัย “การเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชา TOI-334 การวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้รูปแบบที่มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับชุมชนโมคลาน ที่เป็นชุมชนที่มีความต้องการในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การเรียนการสอนได้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว และออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ รวมทั้งนักศึกษาได้ทำการสาธิตการนำเที่ยวในเส้นทางร่วมกับชุมชน

เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่อไป ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี

ที่อยู่.....เบอร์โทร.....

อาชีพหลัก.....

ความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่จากการที่สาขาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้จัดรูปแบบการเรียนการสอนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

☐ 1. ไม่เห็นด้วย เพราะ

.....

☐ 2. เห็นด้วย (โปรด X ทับตัวเลขที่แสดงระดับความคิดเห็นของท่าน)

น้อยที่สุด	ปานกลาง	มากที่สุด
1	2	3
4	5	

2. ท่านต้องการให้การท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนของท่านหรือไม่

☐ 1. ต้องการ เพราะ.....

☐ 2. ไม่ต้องการ เพราะ.....

ความพึงพอใจต่อนักศึกษาในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลขที่ตรงหรือใกล้เคียงกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด ตามระดับของการตอบ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	5	4	3	2	1	
ด้านคุณธรรมจริยธรรม						
1. นักศึกษามีความซื่อสัตย์ และมีวินัยต่อการทำงาน						
2. นักศึกษาทำงานด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความสามารถ						
3. เคารพในกฎระเบียบของชุมชน และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง						
4. ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในขณะลงพื้นที่ชุมชนทั้งในด้านการเรียนและการทำงาน						
ด้านความรู้						
5. นักศึกษามีความรู้ หลักการ การออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน						
6. นักศึกษามีความรู้ด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายสื่อความหมาย แผนที่ เป็นต้น						
7. มีการแสวงหาความรู้ จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ						
8. มีความรู้ด้านการเป็นมัคคุเทศก์ นักสื่อความหมาย						
9. มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน						
10. มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานใหม่						
ด้านทักษะทางปัญญา						
11. มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา						
12. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมัคคุเทศก์						
13. มีความสามารถในการจัดระบบงาน และการวางแผนการทำงาน						
14. มีความสามารถในการควบคุมงานให้มีการดำเนินไปตามแผน						
15. มีความใฝ่รู้						

หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ					ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	5	4	3	2	1	
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ						
16. นักศึกษามีภาวะความเป็นผู้นำ สามารถนำเสนองานร่วมกับ ชุมชนได้						
17. มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ						
18. มีความสามารถในการบริหารงาน และทำงานเป็นทีม						
19. มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้						
20. มีความสัมพันธ์อันดีให้เกียรติ และเคารพในสิทธิหน้าที่ของ ผู้ร่วมงาน						
ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ						
21. มีทักษะและความสามารถในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ และประมวลผลข้อมูลในเชิงปริมาณและคุณภาพ						
22. มีทักษะในการสื่อสาร (ฟัง พูด อ่าน เขียน)						
23. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ						
24. มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนและพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว						

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การประเมินตนเองในการเรียนการสอนวิชา TOI-334
การเรียนการสอนการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในตัวเลขที่ตรงหรือใกล้เคียงกับความพึงพอใจของท่านมากที่สุด ตามระดับของการตอบ ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด
 4 คะแนน หมายถึง ระดับมาก
 3 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
 2 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
 1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

หัวข้อประเมิน	ระดับ					ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
	5	4	3	2	1	
ความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว						
1. นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว						
2. นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้						
3. นักศึกษามีความสามารถในการออกแบบสื่อ และระบบสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้						
การทำการเป็นกลุ่ม การทำงานร่วมกับชุมชนและความเป็นผู้นำ						
4. นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับเพื่อน และชุมชนได้						
5. นักศึกษามีการแบ่งกันทำงานอย่างเป็นระบบ						
6. นักศึกษามีความรับผิดชอบจากงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถทำงานได้						
7. นักศึกษามีความพร้อม และมีภาวะเป็นผู้นำ						
การใช้เทคโนโลยี เพื่อการออกแบบและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว						
8. นักศึกษาสามารถใช้ GPS เพื่อระบุตำแหน่งทางภูมิศาสตร์และรู้ตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวได้						
9. นักศึกษาสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวได้						
การประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่						
10. นักศึกษาสามารถประยุกต์องค์ความรู้ทั้งหมดเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว						

นักศึกษามีความรู้สึก การรับรู้อย่างไร เมื่อได้ลงพื้นที่เพื่อทำงานเรียนการสอนร่วมกับกับชุมชน

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

ให้ข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

[illegible]

ภาพผลงานของโครงการ

ภาพผนวกที่ 1 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยว ที่ออกแบบโดยนักศึกษาในวิชา TOI-334 ได้นำไปใช้จริงเพื่อนำเที่ยวโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในวันที่ 19 สิงหาคม 2559

[illegible]

ภาพผนวกที่ 3 การทดสอบเส้นทางท่องเที่ยว และจัดนำเที่ยวโดยนักศึกษาวิชา TOI-334

ภาพผนวกที่ 4 แผ่นภาพไวนิล ประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว ออกแบบโดยนักศึกษาวิชา TOI-334

ภาพผนวกที่ 5 การทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการแจ้งกิจกรรมใน อบต. โมคหลาณ
(http://www.mokhalan.go.th/album/view.php?album_id=132)